

4. Могилевская Р.В. Селфи: возвращение телесности в киберпространство / Р.В. Могилевская // Молодой ученый. – 2016. – № 15. – С. 573–576.
5. Одарущенко А.В. Селфи и его влияние на поведение подростков / А.В. Одарущенко // Сборник научных статей и материалов международной конференции «Цифровое общество как культурно-исторический контекст развития человека». – К., 2016. – С. 295–297.
6. Погонцева Д.В. Самопрезентация в киберпространстве / Д.В. Погонцева // Философские проблемы информационных технологий и киберпространства. – 2012. – № 2 (4). – С. 66–72.
7. Сандомирский М. Новая социальная эпидемия: селфимания, экстремальные Селфи и селфицид / М. Сандомирский // Психопатология и Аддиктивная медицина. – № 1. – 2015. – С. 3–17.
8. Трофимова А.П. Селфи – путь самовыражения или самоутраты? / А.П. Трофимова, С.Н. Дячковская // Юный ученый. – 2016. – № 2. – С. 222–223.
9. Berlatsky N. Selfies are art // The Atlantic. – 2013. – 321 p.
10. Carr Nicholas G. The Shallows: What the Internet is Doing to our Brains. – W.W. Norton, 2010. – 276 p.
11. Hood B. The Self Illusion: How the Social Brain Creates Identity. – Oxford University Press, 2013. – 368 p.
12. Ouellet J. Me, Myself and Why Searching for the Science of Selfie. – Penguin Books, 2014. – 336 p.
13. Tompson K. Smarter Than You Think: How Technology Is Changing Our Minds for the Better. – Penguin Press, 2013. – 352 p.
14. Zlotnikov A. Five reasons of the popularity of selfie, 2015. – p. 35–38.

УДК 159.9

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Кузнецов О.І., к. психол. н.,
доцент кафедри практичної психології

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті проаналізовано наукові підходи до психодіагностики диспозиційної релігійності особистості. Узагальнено та систематизовано групи методів дослідження диспозиційної релігійності. Охарактеризовано методики діагностики загальної релігійності та духовності, релігійної та духовної прихильності, розвитку, особистої історії. Наведено коротку характеристику методик вивчення диспозиційної релігійності особистості.

Ключові слова: психодіагностика, релігійність, духовність, трансценденція, диспозиційний підхід до релігійності.

В статье проанализированы научные подходы к психодиагностики диспозиционной религиозности личности. Показана систематизация групп методов исследования диспозиционной религиозности. Охарактеризованы методики диагностики общей религиозности и духовности, религиозной и духовной привязанности, развития, личной истории. Приведена краткая характеристика методик изучения диспозиционной религиозности личности.

Ключевые слова: психодиагностика, религиозность, духовность, трансценденция, диспозиционный подход к религиозности.

Kuznetsov O.I. CHARACTERISTICS OF MODERN PSYCHODIAGNOSTIC METHODOLOGY FOR THE INVESTIGATION OF RELIGIOUSITY

The article analyzes the scientific approaches to the psychodiagnostics of dispositional religiosity of the individual. The systematization of group methods of investigating dispositional religiosity is shown. The methods of diagnosing general religiosity and spirituality, religious and spiritual affection, development, personal history are characterized. A brief description of the methods of studying the dispositions of religious personality is given.

Key words: psychodiagnostics, religiosity, spirituality, transcendence, dispositional approach to religiosity.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві протягом останніх десятиліть, нині випробовують на міцність багатовікові завоювання культури і традиційні соціальні засади. Одним з істотних наслідків таких змін є трансформація засад людського світосприйняття – систем духовних та смис-

лових життєвих орієнтирів. Перебудова духовних цінностей особистості посилюється економічною кризою, кризою релігій та інших соціальних інститутів, таких як сім'я, право, національна ідея та культура.

У вітчизняному культурному просторі, де процеси глобалізації збіглися у часі з масштабними перетвореннями полі-

тичної та економічної системи, ці зміни особливо відчутні. Духовна криза і потреба у виробленні ефективних способів подолання стресу в сучасній культурі на тлі дедалі більшої віртуалізації багатьох форм громадських стосунків гостро ставить проблему пошуку людиною ідентичності і повернення до вічних, незмінних цінностей. Саме ці обставини зрушують сучасну психологічну науку звернутись до проблеми дослідження релігійності та духовності особистості.

У сучасній психологічній практиці психодіагностичний інструментарій для вивчення диспозиційних характеристик релігійності широко представлений лише у зарубіжних дослідженнях, зокрема у наукових школах США та ЄС. Застосування зарубіжного досвіду психодіагностики релігійності у вітчизняній практиці, адаптація психодіагностичного інструментарію в Україні є нагальною потребою сучасної психологічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження диспозиційної релігійності проводились Р. Беком, П. Бенсоном, Е. Ворсінгтоном, П. Гванквістою, Р. Дадлі, К. Еллісоном, Л. Кіркпатріком, Дж. Круїзом, Дж. Ліком, А. МакДональдом, Палуціаном, Т. Плантом, Р. Пьемондом, В. Роваттом, Ю. Хейз, П. Хіллом, Р. Худом, Г. Шрайбом та іншими дослідниками.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в характеристиці комплексу методів дослідження диспозиційної релігійності особистості у сучасній психодіагностиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до класифікації П. Хілла [14], усі психодіагностичні методики, спрямовані на вивчення особистісної релігійності, можна поділити на два умовних рівня: перший містить методики, спрямовані на вивчення диспозиційної релігійності та духовності, а другий – функціональної релігійності та духовності. До першого рівня методик входять такі психодіагностичні групи:

- 1) вивчення релігійності та духовності (General Religiousness or Spirituality);
- 2) релігійної та духовної прихильності (Religious or Spiritual Commitment);
- 3) релігійного та духовного розвитку (Religious or Spiritual Development);
- 4) релігійної та духовної історії (Religious or Spiritual History). Характеристиці методик цього рівня і присвячене зазначене дослідження.

Розглянемо деякі з методик диспозиційного рівня вивчення релігійності. До загальних методик вивчення *релігійності та духовності* П. Хіллом було віднесено шкалу містицизму Р. Худа, шкалу духовної трансценденції Р. Пьемонда та шкалу духовного благополуччя Р. Палуціана та К. Еллісона.

Шкала містицизму (Mysticism Scale, R. Hood, 2002) [13] містить 32 пункти, спрямовані на оцінку міри містичного досвіду та схильності до його інтерпретації респондентом. Прикладами першої шкали є такі (обернені): «Ніколи не переживав досвід єднання з усіма речами у світі», «Ніколи не відчував втрати почуття часу та простору». Прикладами другої шкали є такі (прямі): «Мав досвід, який словами не опишеш», «Мав почуття глибокої радості».

Шкала духовної трансцендентності (Spiritual Transcendence Scale, STS, R. Piedmont's, 1999) [19]. Опитувальник містить 24 пункти і три субшкали: 1) задоволення від молитви (9 пунктів), що описує досвід радості та задоволення під час молитви чи медитації; 2) універсальність (9 пунктів), тобто віра в єдність та мету життя; 3) пов'язаність (6 пунктів), що пояснює почуття власної відповідальності та зв'язок з іншими. Пункти оцінюються за шкалою Лайкерта. Загальний показник за методикою свідчить про рівень духовної трансцендентності особистості.

Шкала духовного благополуччя (Spiritual Well-Being Scale, R. Paloutzian & C. Ellison, 1982) [8]. Опитувальник містить 20 пунктів, із твердженнями яких респондент має дати згоду за 4-бальною шкалою (1 – «не згоден», 2 – «помірно згоден», 3 – «згоден», 4 – «сильно згоден»). Приклади тверджень: «15. Мої стосунки з Богом допомагають мені не почувати себе самотнім»; або «19. Мій зв'язок із Богом робить великий внесок у моє самопочуття та благополуччя».

Шкала самотрансценденції (Self-Transcendence Scale (ST), E. Akyalcin, P. Greenway, L. Milne) [4]. Шкала містить 24 пункти, які оцінюються респондентами за шкалою Лайкерта, розподілені на три шкали: 1) розчинення особистості (наприклад, «Мені властиве відчуття відсторонення від простору та часу», чи «Можу бути таким залученим, він забуваю, де я є»); 2) єдність та взаємозв'язок (наприклад, «Має почуття духовного та емоційного зв'язку з людьми», «Відчуваю такий зв'язок з людьми, що складно сепаруватись»); 3) надприродні вірування (обернені пункти тверджень: «Чудеса – це випадковість», «Містичний досвід не є реальністю»).

Окрім означених П. Хіллом, до цієї групи методик ми також віднесли *коротку версію багатофакторного опитувальника ре-*

лігійності-духовності (*Brief Multidimensional Measurement of Religiousness/Spirituality, Underwood, L.G., 1999*) [22]. Опитувальник складається з кількох структурних частин: перші дві частини є анкетними даними, що стосуються належності до певної конфесії та про особисту релігійну історію респондента, третя частина – публічні релігійні практики (2 пункти, зокрема: «Як часто ви звертаєтесь до релігійних служб?»), четверта – особисті релігійні практики (4 пункти, зокрема: «Як часто ви молитесь у церкві та інших зручних місцях?»), п'ята – шкала підтримки (наприклад, пункт 12. «Якщо ви захворієте, скільки людей із вашої релігійної спільноти допоможуть вам?»); шоста – копінг (17. «Я працюю разом із Богом, як із партнером»), сьома – вірування та цінності (пункт 24. «Я відчуваю глибоке почуття відповідальності для зменшення болю та страждання у світі»), восьма – зобов'язання (пункт 31. «Я намагаюсь нести мої релігійні переконання в усі інші мої стосунки в житті»), дев'ята – прощення (пункт 35. «Я забув тих, хто зробив мені боляче»), десята – сила релігійності (пункт 27. «Наскільки ви вважаєте себе релігійною людиною?»).

Серед вітчизняних методик діагностики релігійності та духовності варто зазначити методику дослідження *духовного інтелекту О.І. Головіної, К.І. Фоменко та Т.Б. Хомуленко* [1], яка містить 21 пункт, що вимірює 1) *трансцендентний компонент* духовного інтелекту як здатність до самотрансценденції, тобто можливості розширення свідомості, досягнення її вищих станів, здатність до інтуїції як можливості виходити за межі раціонального розуміння життєвого досвіду, здатності до самоусвідомлення та самоконтролю, що дають змогу відчуті цілісність буття; 2) *екзистенційний компонент* духовного інтелекту як здатність приймати виклики життя, вирішувати проблеми екзистенційної реальності, здатність до пошуку життєвих сенсів, що забезпечуються такими когнітивними властивостями, як об'єктивність і неупередженість мислення, проникливість і далекоглядність; 3) *моральний компонент* духовного інтелекту являє собою здатність до моральної саморегуляції та добросовісної поведінки, що основана на переосмисленні моральних цінностей добра і милосердя [9].

Опитувальник «*Екзистенційні ресурси особистості*» (І.В. Бринза, О.Ю. Рязанцева) [3]. Під час розроблення конструкту «Екзистенційний ресурс» автори методики зважали на розуміння психологічної суті ресурсів як складних інтегративних індивідуально-психологічних утворень, що відзеркалюють ставлення особистості

до основних екзистенціальних даностей (екзистенціальна позиція): свобода, сенси, самотрансценденція, прийняття, віра. В оригінальний тест – опитувальник «Екзистенційні ресурси особистості» (ЕРЛ) І.В. Бринзи і О.Ю. Рязанцевої було включено систему індикаторів (50 тверджень), згруповану в 5 шкал (показників): ресурс свободи (РСв), ресурс сенсу (РС), ресурс милосердя (РМ), ресурс прийняття (РП), ресурс віри (РВ). ОПЕРЛ (загальний показник екзистенційних ресурсів особистості) виявляє індивідуальну характеристику опитуваного щодо подолання екзистенційних викликів.

Методика «Психологічний аналіз рівня індивідуальної релігійності (І.Ф. Мягков, Ю.В. Щербатих, М.С. Кравцова) [2]. У психологічній лабораторії девіантних форм поведінки Воронежського державного університету був розроблений тест-опитувальник рівня релігійності (ТОР), що складається з 40 питань, розбитих на 8 субшкал. Перша субшкала цього опитувальника відображала гносеологічні корені релігійності і схильність до ідеалістичної філософії (ФІЛ); друга виявляла ставлення випробуваного до магії (МАГ), третя визначала тенденцію особистості шукати в релігії підтримку і розраду (ПІД), за допомогою четвертої шкали вчені намагалися виділити зовнішні ознаки релігійності (ЗВН); в п'ятій виявлявся інтерес до так званої «псевдонауки» – загадковим і таємничим явищам, у сприйнятті яких віра відіграє значно більшу роль, ніж знання (ПСН). Шоста шкала визначала у випробуваного тенденцію вірити в Творця і визнавати існування вищої сили, що створила світ (ВІС); сьома з'ясувала наявність релігійної самосвідомості, тобто внутрішньої потреби в релігійному віруванні (САМ); за допомогою останньої субшкали робилася спроба визначити ставлення випробуваного до релігії як до зразка моральних норм поведінки (МОП).

Друга група методів, присвячена вивченню релігійної прихильності, містить методики, розроблені Е. Ворсінгтоном і співавторами, а також Т. Планта і співавторами. Крім цих методик, нами було віднесено до зазначеної групи методику Р. Бека та А. Макдональда, методику Г. Шрайба, а також методику В. Роватта і Л. Кіркпатріка.

Опитувальник *релігійних зобов'язань Е. Ворсінгтона (The Religious Commitment Inventory—10, Everett L. Worthington, Jr., Nathaniel G. Wade, and Terry L. Hight, Michael E. McCullough, James T. Berry, 2003)* [24]. Методика вивчає міру прихильності до власної віри і містить 10 пунктів, наприклад, 1. «Я часто читаю книги та жур-

нали про свою віру» чи 5. «Мої релігійні переконання лежать позаду всього мого підходу до життя».

Методика діагностики сили релігійної віри «Санта-Клара» Т. Планта, С. Йенсі, А. Шермана, М. Герента і Д. Пардіні (Santa Clara Strength of Religious Faith Scale, SCSORFS, 1999) [20]. Методика містить 10 пунктів для оцінки міри сили релігійної відданості, незалежно від належності до певної релігійної конфесії. Твердження оцінюються за 4-бальною шкалою типу Лайкерта від 1 (сильно не згоден) до 4 (сильно погоджуюсь). Наведемо приклади тверджень: п. 1 «Моя релігійна віра дуже важлива для мене», п. 2 «Я молюся щодня» чи п. 10 «Моя віра впливає на мої рішення».

Методика діагностики відданості Богу Р. Бека і А. МакДональда («Attachment to God Inventory», Beck R., McDonald A., 2003) [5] спрямована на вивчення міри прихильності та відданості Богу у респондентів. Методика містить 28 пунктів, половина з яких становить шкалу тривожності з приводу стосунків із Богом, а друга половина – шкалу запобігання впливу релігії на себе. Прикладами пунктів першої шкали є п. 1. «Я занепокоєний моїми стосунками з Богом», п. 3 «Я відчуваю ревності, коли мені здається, що Бог піклується про інших більше, ніж про мене» чи п. 7 «Іноді я відчуваю, що Бог любить інших більше, ніж мене». Прикладами пунктів шкали запобігання є такі: п. 2 «Я не відчуваю глибокої потреби бути близьким із Богом» чи зворотній п. 18 «Я не можу функціонувати без Бога».

Шкала належності і зв'язку з Богом В. Роватта і Л. Кіркпатріка (Multi-item attachment to God Scale, Rowatt W.C., Kirkpatrick L.A., 2002) [21]. Методика є двохшальною, де перша шкала виражає міру переконаності, що Бог уникає участі у житті респондента (наприклад, п. 2 «Здається Бога мало цікавлять (або взагалі не цікавлять) мої проблеми», чи обернене твердження п. 6 «Взагалі Бог чуйний до мене»), а друга – міру тривожності стосовно стосунків із Богом (п. 7 «Бог іноді чуйний до мене, іноді ні»).

Шкала релігійної схеми Г. Шрайба (The Religious Schema Scale (RSS), 2010) [23] містить 15 пунктів, які відповідають трьом шкалам: 1) віра у правдивість вчення та текстів (наприклад, п. 1 «Тексти та історії моєї релігії говорять мені абсолютно правильно і не мають змінюватися»); 2) справедливість, толерантність, раціональний вибір (п. 6 «Коли я приймаю рішення, я дивлюся на всі сторони проблеми та вибираю найкраще можливе рішення»); 3) ксенософія, міжрелігійний діалог (п. 14 «Релігійні історії

та уявлення від будь-якої релігії об'єднують мене із Всесвітом»).

Третя група методів, спрямована на вивчення релігійного та духовного розвитку, характеризується нижченаведеними методиками.

Методика діагностики духовності (Spiritual Assessment Inventory, Todd W. Hall, Keith J. Edwards, 1996) [11]. Методика містить 47 пунктів, на твердження яких респондент має вказати міру згоди за 5-бальною шкалою Лайкерта. В опитувальнику є пари тверджень, що логічно пов'язані між собою. Наведемо кілька прикладів тверджень: 1. «В мене є відчуття того, як Бог впливає на моє життя»; 2.1 «Траплялося, я був незадоволений Богом» та 2.2 «Коли таке трапляється, я все ще хочу підтримувати зв'язок із Ним».

Методика діагностики зрілості віри Р. Дадлі і Дж. Круїз (Faith Maturity Scale, Roger L. Dudley and Robert J. Cruise, 1990) [7] містить 11 пунктів, які оцінюються за 5-бальною шкалою Лайкерта. Приклади пунктів: 4. «Важливі питання про смисл життя не потребують простих та легких відповідей, тому що віра вимагає розвитку»; 11. «Мої релігійні переконання такі ж самі, які і були 5 років тому».

Коротка версія шкали оцінки зрілості віри К. Джі (Faith Maturity Scale (Short form), Ji, C.-H. C., 2004) [15]. Методика містить 12 пунктів, що оцінюються за шкалою Лайкерта. Приклади пунктів: 2. «Я шукаю можливості допомогти собі духовно»; 5. «Я відчуваю присутність Бога у моїх стосунках з іншими людьми»; 11. «Я маю реальне почуття того, що Бог веде мене».

Шкала релігійної зрілості (горизонтальна) П. Бенсона і співавторів (Religious maturity (Horizontal Faith Scale), Benson, P. L., Donahue, M. J., & Erickson, J. A, 1993) [6]. Містить 12 пунктів за 8 напрямками: 1) довіра і віра; 2) досвід віри; 3) зв'язок віри та життя; 4) пошук духовного зростання; 5) досвід і підтримка віри в громаді; 6) підтримка цінностей життєствердження; 7) захист соціальних змін; 8) діяння та служіння. Твердження оцінюються за 5-бальною шкалою Лайкерта. Приклади тверджень: 2. «У вільний час я допомагаю людям із проблемами та потребами». 10. «Я намагаюсь використовувати свою віру у політичних та соціальних аспектах життя».

Шкала глобальності розвитку віри Дж. Ліка та Б. Ренделла (Global Faith Development Scale, Leak and Randall, 1995, 2002) [17]. Оригінальна версія містить 8 пар тверджень, з яких по одному має обрати респондент, відповідно до власних переконань. Одне у парі характеризує пов-

ну прихильність вірі та церкві, інше – наявність сумнів, непогоджень із вченням. Наприклад, 7.1 «Дуже важливо, щоб моя віра була високосумісною з вірою моєї сім'ї або схожою на неї»; та 7.2 «Не важливо, щоб моя віра гармоніювала з вірою моєї сім'ї». Переглянута пізніше, ця методика має другу версію, в якій респондент має оцінити за 5-бальною шкалою Лайкерта такі твердження, як, наприклад, 1. «Я повністю (або майже повністю) вірю у вчення моєї церкви» чи 8. «Моя релігійна орієнтація походить переважно з вчення моєї сім'ї та церкви».

Четверта група методик спрямована на вивчення особистої релігійної історії, тобто релігійного досвіду досліджуваного. Прикладом методик цієї групи може бути наведена нижче. Шкала духовної історії Ю. Хейз (*Spiritual History Scale* (Hayes, Meador, Branch, & George, 2001) [12] представлена 23 пунктами, які характеризують такі шкали: 1) допомога Бога (п. 1 «Бог допомагає мені все життя»); 2) релігійна соціальна підтримка (п. 11 «Протягом всього мого життя, моє соціальне життя оберталось навколо церкви»); 3) сімейна історія релігійності (п. 15 «У дитинстві я був залучений до церкви»); 4) ціна релігійності (п. 22 «Іноді релігія викликає в мене стрес»).

Шкала емоційної релігійності та шкала соціальної релігійності П. Гванквіста та Б. Хагекюла (*Emotionally based religiosity Scale, Socialization-based religiosity Scale, Pehr Granqvist, B. Hagekull, 1999*) [10]. Перша шкала (10 пунктів) вимірює міру емоційного контакту з Богом для досягнення почуття безпеки. Приклади пунктів: 1. «Коли бувають кризові ситуації, я відчуваю, що прийняття Бога для мене є важливішим, ніж просто впоратись із цією ситуацією»; 10. «Коли боляче, я повертаюсь до Бога». Друга шкала (10 пунктів) спрямована на діагностику міри прийняття та передачі релігійних стандартів від батьків до нащадків, наприклад п. 1 «Мені імпонують релігійні погляди моєї мами».

Висновки з проведеного дослідження. У статті наведено аналіз сучасних психодіагностичних методик вивчення диспозиційної релігійності та духовності, спрямованих на дослідження релігійності та духовності взагалі, релігійної та духовної прихильності, розвитку, особистої історії.

Перспективними напрямками досліджень виступатимуть власні психодіагностичні розробки та адаптація зарубіжного інструментарію з метою створення комплексу методів дослідження релігійно-духовної сфери особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головіна Е.Ю. Духовний інтелект як детермінанта моральної відповідальності людини / Т.Б. Хомуленко, К.И. Фоменко, Е.Ю. Головіна // Теорія і практика управління соціальними системами: щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків: НТУ «ХПИ». – 2014. – № 4. – С. 51–58.
2. Мягков И.Ф. Тест «Психологический анализ уровня индивидуальной религиозности» / И.Ф. Мягков, Ю.В. Щербатых, М.С. Кравцова // Психологический журнал. – 1996. – Т. 10. – № 6. – С. 120–122.
3. Рязанцева Е.Ю. Экзистенциальные ресурсы лиц, переживающих психологический кризис: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология, история психологии» / Е.Ю. Рязанцева. – Одесса, 2012. – 19 с.
4. Akyalcin E., Greenway L. Milne Measuring transcendence: extracting core constructs // The Journal of Transpersonal Psychology. – 2008. – Vol. 40. – No. 1. – P. 41–59.
5. Beck R., McDonald A. Attachment to God: The Attachment to God Inventory, Tests of Working Model Correspondence, and an Exploration of Faith Group Differences // Journal of Psychology and Theology. – 2004 (32). – P. 103.
6. Benson P.L., Donahue M.J., & Erickson J.A. The Faith Maturity Scale: Conceptualization, measurement and empirical validation in M.L. Lynn & D.O. Moberg, (Eds.) // Research in the Social Scientific Study of Religion. – 1993. – № 5, 1–2.
7. Dudley R.L., Cruise R. J. Measuring Religious Maturity: A Proposed Scale // Review of Religious Research. – Vol. 32. – No. 2 (Dec., 1990). – pp. 97–109.
8. Ellison C. Spiritual well-being: Conceptualization and measurement // Journal of Psychology and Theology. – 1983. – № 11. – P. 330–340.
9. Golovina O.Yu. The spiritual intelligence as an integrating factor of human consciousness / O.Yu. Golovina // Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія. – Харків: ХНПУ, 2016. – Вип. 53. – С. 21–28.
10. Granqvist P., Hagekull B. Religiousness and Perceived childhood Attachment: Profiling Socialized Correspondence and Emotional Compensation // Journal for the scientific study of religion. – 1999/6/1. – P. 254–273.
11. Hall T. & Edwards, K. The initial development and factor analysis of the spiritual assessment inventory // Journal of Psychology and Religion. – 1996. – 24(3). – P. 233–246.
12. Hays J., Meador K., Branch P. George L. The Spiritual History Scale in Four Dimensions (SHS-4) // Validity and Reliability The Gerontologist. – Vol. 41. – No. 2. – P. 239–249.
13. Hood R. W., Ghorbani J.R., Watson N., Ghramaleki P. J., Bing A. F. Dimensions of the Mysticism Scale: Confirming the three-factor structure in the United States and Iran // Journal for the Scientific Study of Religion. – 2001. – № 40. – P. 691–705.
14. Hood R.W., Hill P.C., Spilka B. The Psychology of Religion: An Empirical Approach. – Fourth Edition. New York, London: The Guilford Press, 2009. – pp. 40–41.
15. Ji, C.-H. Faith maturity and doctrinal orthodoxy: A validity study of the faith maturity scale. Psychological Reports, 95, 2004. – P. 993–998.

16. Kirkpatrick L.A., Hood R.W., Jr., & Hartz G. Fundamentalist religion conceptualized in terms of Rokeach's theory of the open and closed mind: A theoretical model and its implications for mental health. In M. Lynn & D. Moberg (Eds.) // *Research in the Social Scientific Study of Religion*. – 1991. – Vol. 36. – P. 157–170.
17. Leak G.K. Validation of the faith development scale using longitudinal and cross-sectional designs // *Social Behavior and Personality*. – 2003. – № 31. – P. 637–642.
18. Leak G.K., & Randall B.A. Clarification of the link between right-wing authoritarianism: The role of religious maturity // *Journal of the Scientific Study of Religion*. – 1995. – № 34. – P. 245–252.
19. Piedmont R.L. Does spirituality represent the sixth factor of personality? Spiritual transcendence and the five-factor model // *Journal of Personality*. – 1999. № 67. – P. 985–1013.
20. Plante T.G., Yancey S., Sherman A.C., Guertin M., & Pardini D. Further validation for the Santa Clara Strength of Religious Faith Questionnaire // *Pastoral Psychology*. – 1999. – № 48. – P. 11–21.
21. Rowatt W.C., Kirkpatrick L.A. Two dimensions of attachment to God and their relation to affect, religiosity, and personality constructs // *Journal for the scientific study of religion*. – 2002. № 41 (4). – P. 637–651.
22. Underwood L.G. Daily spiritual experiences. In the Fetzer Institute/National Institute on Aging Working Group, Multidimensional measurement of religiousness/spirituality for use in health research : A report of the Fetzer Institute/National Institute on Aging Working Group, 1999. – P. 11–18.
23. Streib H., Wood R., Klein K. The Religious Schema Scale: Construction and Initial Validation of a Quantitative Measure for Religious Styles // *The International Journal for the Psychology of Religion*. – 2010. – № 20. – P. 151–172.
24. Worthington E.L., Wade N. G, Hight T.L., McCullough M.E., Berry J.T. The Religious Commitment Inventory // *Journal of Counselling Psychology*. – 2003. – № 10. – P. 84–96.

УДК 371.385

НООДИНАМІКА ТА СПРИЙНЯТТЯ СЕБЕ У ЖІНОК З ОЖИРІННЯМ

Марциняк-Дорош О.М., к. психол. н.,
доцент кафедри психології

Львівський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом

Однією з причин проблем зі схудненням є надмірна концентрація на фізичних цінностях (зовнішня привабливість, консервативне сприйняття дійсності, концентрація на минулих невдачах та оцінка оточення, особливо протилежної статі). Розвиток ноетичних цінностей дає змогу розвинути прагнення до змін, проявляти більше відповідальності за свій життєвий вибір, чітко та реально окреслювати цілі на майбутнє, дає вищий рівень самоконтролю у харчовій та спортивній поведінці. У статті представлено, які саме ноетичні цінності допомагають підняти рівень самоконтролю у жінок із надмірною вагою та ожирінням.

Ключові слова: *сєнс життя, ноетичний вимір особистості, образ себе, надмірна вага, ожиріння, емоційне переїдання.*

Одной из причин проблем с похудением является чрезмерная концентрация на физических ценностях (внешняя привлекательность, консервативное восприятие действительности, концентрация на прошлых неудачах и оценках окружающих, особенно противоположного пола). Развитие ноетических ценностей позволяет развить стремление к переменам, показать больше ответственности за свой жизненный выбор, чётко и реально очертить цели на будущее, даёт более высокий уровень самоконтроля в пищевом и спортивном поведении. В статье представлено, какие именно ноетические ценности помогают поднять уровень самоконтроля у женщин с избыточным весом и ожирением.

Ключевые слова: *смысл жизни, ноетический аспект личности, самооценка, избыточный вес, ожирение, эмоциональное переїдание.*

Martsynyak-Dorosh O.M. NOODYNAMIKS AND PERCEPTION YOURSELF IN WOMEN WITH OBESITY

One of the causes of problem in weight loss is the excessive concentration on physical values (external attractiveness, conservative perception of reality, concentration on past failures and assessment of the environment, especially the opposite sex). The development of the noetic values allows to develop the aspirations for change, to show more responsibility for life choices, to outline clearly and realistically the goals for the future, to give a higher level of self-control in food and sporty behavior. The article presents the kinds of noetic values that help to raise the level of self-control in women who are overweighted and obese.

Key words: *meaning of life, noetic dimension of personality, self-image, overweight, obesity, emotional overeating.*